Comparison of Early Maladjusted Schemas, Hidden Anxiety, and Cognitive Regulation of Emotion in Normal and Delinquency Juveniles

Faeze Eshaghi Moghaddam Kate Shamshir*, Mohammad Hossein Abdollahi, Mahnaz Shahgholian

Department of Psychology, Kharazmi University, Tehran, Iran

Article Info:

Received: **19 Aug 2015** ***Accepted*****: 6 Sep 2015**

ABSTRACT

Introduction: Delinquency is one of the social problems which is usually erupted during adolescence and caused serious problems for them, their families, and the society. There are various factors lead to delinquency, like early maladaptive schemas, anxiety, and cognitive regulation of emotion. This study was aimed to compare the early maladaptive schemas, hidden anxiety, and cognitive regulation of emotion in normal and delinquent juveniles in Mashhad, Iran. ***Materials and Methods:*** In this causal-comparative study, there were two groups consisted of 60 male students (aged 12-17 years), divided in normal and delinquent groups. The group of normal juveniles (from high school) was selected by multistage cluster sample and the group of juvenile delinquents (from offenders group in juvenile institution) was selected by simple random sample. The questionnaires were concluded the Young early maladaptive schemas questionnaire, the Spielberger State-Trait Anxiety questionnaire, and the Cognitive Emotion Regulation questionnaire by Garnefski & Kraaij. ***Results:*** Data indicated that the mean scores of early maladaptive schemas in the juvenile delinquents were higher than in normal juveniles. In contrary, the mean scores of hidden anxiety and positive cognitive regulation of emotion were significantly higher in normal group. Regarding the negative cognitive regulation of emotion, there was no difference between two groups. ***Conclusion:*** According to significant difference of early maladaptive schemas, hidden anxiety, and positive cognitive regulation of emotion between the delinquent and the normal groups, individual adjustment as well as psychological and social growth can be advantageous and helpful.

Key words:

1. Juvenile Delinquency
2. Anxiety
3. Emotions

* ***Corresponding Author:*** Faeze Eshaghi Moghaddam Kate Shamshir

E-mail: *Faeze.eshaghi67@gmail.com*

[Downloaded from shefayekhatam.ir on 2024-03-28]

[DOI: 10.18869/acadpub.shefa.3.4.31]

مقایسهٔ طرحواره‌های ناکارآمد اولیه، اضطراب پنهان و تنظیم شناختی هیجان در نوجوانان بهنجار و بزهکار

فائزه اسحقی مقدم کته شمشیر*، **محمد حسین عبداللهی، مهناز شاهقلیان**

گروه روانشناسی عمومی، دانشگاه خوارزمی، تهران، ایران

اطلاعات مقاله:

تاریخ دریافت: ۲۸ مرداد ۱۳۹۴

تاریخ پذیرش: ۱۵ شهریور ۱۳۹۴

چکیده

مقدمه: بزهکاری یکی از معضلات اجتماعی است که معمولاً در زمان بلوغ بروز می‌کند و باعث مشکلات جدی برای آن‌ها، خانواده‌هایشان و جامعه می‌شود. عوامل متعددی از قبیل طرحواره‌های ناکارآمد اولیه، اضطراب و تنظیم شناختی هیجان وجود دارد که منجر به بزهکاری می‌شود. این مطالعه به‌منظور مقایسهٔ طرحواره‌های ناکارآمد اولیه، اضطراب پنهان و تنظیم شناختی هیجان در نوجوانان بهنجار و بزهکار مشهد، ایران انجام شد. **مواد و روش‌ها:** در این مطالعهٔ علّی -مقایسه‌ای، دو گروه شامل ۶۰ دانش‌آموز پسر (سن ۱۲ تا ۱۷ سال) وجود داشت، که در گروه‌های بهنجار و بزهکار تقسیم بندی شدند. گروه نوجوانان بهنجار (از دبیرستان) توسط نمونه‌گیری خوشه‌ای چند مرحله‌ای انتخاب شدند و گروه نوجوانان بزهکار (از گروه مجرمان در موسسهٔ نوجوانان) توسط نمونه‌گیری تصادفی ساده انتخاب شدند. پرسشنامه‌ها شامل پرسشنامهٔ طرحواره‌های ناکارآمد اولیهٔ یانگ، پرسشنامهٔ اضطراب ویژگی -حالت اسپیلبرگر و پرسشنامهٔ تنظیم شناختی هیجان توسط گارنفسکی و کرایج بودند. **یافته‌ها:** داده‌ها نشان داد که میانگین نمرات طرحواره‌های ناکارآمد اولیه در نوجوانان بزهکار بالاتر از نوجوانان بهنجار است. در مقابل میانگین نمرات اضطراب پنهان و تنظیم شناختی مثبت هیجان به طور قابل توجهی در گروه بهنجار بالاتر بود. راجع به تنظیم شناختی منفی هیجان، تفاوت بین دو گروه نبود. **نتیجه‌گیری:** با توجه به تفاوت معنی‌دار طرحواره‌های ناکارآمد اولیه، اضطراب پنهان و تنظیم شناختی مثبت هیجان بین گروه‌های بزهکار و بهنجار، سازگاری فردی و همچنین رشد روانی و اجتماعی می‌تواند مفید و کمک کننده باشد.

کلید واژه‌ها:

۱. بزهکاری نوجوانان
۲. اضطراب
۳. هیجان

* **نویسنده مسئول:** فائزه اسحقی مقدم کته شمشیر

آدرس الکترونیکی: *Faeze.eshaghi67@gmail.com*

[Downloaded from shefayekhatam.ir on 2024-03-28]

[DOI: 10.18869/acadpub.shefa.3.4.31]

مقدمه

نوجوانی[1] دوره‌ای است که با تغییرات متعدد اجتماعی، روان‌شناختی، رفتاری و فیزیکی همراه است، دوره‌ای بسیار حساس و مسئله آفرین در روند رشد و تحول انسانی که نوجوانان در حال گذار از کودکی به بزرگسالی را در موقعیت بحرانی قرار می‌دهد. این تغییرات به همراه زمینه‌های فرهنگی، اجتماعی و خانوادگی نوجوانان منجر به بروز برخی مشکلات اجتماعی می‌شود. از جمله این مسائل و معضلات که در قرن حاضر دامن‌گیر جوامع بشری از جمله جامعهٔ ما شده است، انحرافات اجتماعی نوجوانان می‌باشد. بزهکاری نوجوانان یک مشکل عمده در اکثر کشورها است (۱). بزهکاری[2] در چارچوب قانون تعریف می‌شود و رفتارهای بزهکارانه به مجموعه‌ای از رفتارهایی اشاره دارد که برخلاف قوانین وضع شده و هنجارها است و به جامعه آسیب می‌رساند (۲). به طور کلی، اعمالی مانند قتل، دزدی، نزاع، تخریب، کلاهبرداری، تجاوز، غارت، وحشیگری و آتش افروزی به‌عنوان رفتارهای بزهکارانه تلقی می‌شوند و تقریباً تمامی جوامع در تعریف آن اتفاق نظر دارند (۳).

آمار بازداشت‌های پلیس و خود گزارشی‌ها نشان می‌دهند که تمایل به بزهکاری در اوایل سال‌های نوجوانی افزایش می‌یابد، اواسط نوجوانی در سطح بالا باقی می‌ماند و سپس در اوایل بزرگسالی کاهش می‌یابد. چرا که به‌مرور زمان، نوجوانان وارد موقعیت‌های اجتماعی مانند ازدواج و کار می‌شوند که فرصت‌های قانون‌شکنی کمتری را در بردارد (۴). با این حال هزینه‌های اجتماعی، اقتصادی و انسانی پدیدهٔ بزهکاری، درک علل رفتارهای برخی نوجوانان را از اولویت اصلی محققان، متخصصان و مسئولین ذی‌ربط قرار داده است (۵).

در تبیین منشأ و ماهیت بزهکاری، نظریه‌پردازان مختلف به نقش مجموعه‌ای از عوامل زیستی، روان‌شناختی، اجتماعی و فرهنگی اشاره‌کرده‌اند (۶).

یکی از عوامل مهمی که امروزه به آن توجه خاصی مبذول می‌شود و تأثیر آن در میزان جرایم نیز به اثبات رسیده است، ویژگی‌های شخصیتی و وضعیت روانی مجرمین می‌باشد (۷). یکی از مفاهیم شناختی موردتوجه در این حوزه، طرحواره‌ها[3] بوده است (۸). طرحواره‌ها باورهایی هستند که افراد دربارهٔ خود، دیگران و محیط دارند و از ابتدای زندگی شکل‌گرفته و در تمام طول زندگی، فرد را تحت تأثیر قرار می‌دهند (۹).

طرحواره‌های ناکارآمد اولیه[4] از ارضاء نشدن نیازهای اولیه به‌خصوص نیازهای عاطفی در دوران کودکی سرچشمه می‌گیرند (۱۰). طبق یافته‌های پژوهشی، ارتکاب جرم می‌تواند یکی از آسیب‌های اساسی باشد که در نتیجهٔ شکل‌گیری طرحواره‌های ناکارآمد ایجاد شده است (۱۱). پژوهشگران بر این عقیده‌اند که طرحواره‌های ناکارآمد اولیه با افسردگی، اختلالات شخصیت، تنهایی به دلیل روابط بین فردی مخرب، سوءمصرف الکل و مواد مخدر و بزهکاری ارتباط دارد (۱۲). همچنین در بررسی مقایسهٔ طرحواره‌های ناکارآمد اولیه در مجرمین مرد مبتلا به اختلال شخصیت با سایر مجرمان، رابطهٔ معنی‌داری بین ارتکاب جرم با طرحواره‌های ناکارآمد اولیه وجود داشت (۱۳).

از پیامدهای وجود طرحواره‌های ناکارآمد اولیه، تداوم اختلال اضطراب است (۱۴). تحقیقات نشان داده‌اند که افراد مبتلا به اضطراب دارای طرحواره‌های ناکارآمد اولیه هستند (۱۵). مطالعاتی که به بررسی الگوی تحولی اضطراب در نوجوانان دختر و پسر پرداخته‌اند، تأکید کردند که در دورهٔ نوجوانی، تجربهٔ اضطراب به طور فزاینده‌ای افزایش می‌یابد (۱۶). اضطراب باعث بروز مشکلات طولانی‌مدت در حوزه‌های مختلف عملکردی از جمله، اختلال اساسی در کار و حوزه‌های اجتماعی، عملکردهای علمی، خانوادگی و شخصی (۱۷) و در نتیجه کاهش کیفیت زندگی[5] فرد می‌شود (۱۸)؛ بنابراین چگونگی رویارویی و کنار آمدن با این عوامل به‌خصوص در سنین اولیهٔ نوجوانی و جوانی در سلامت روانی افراد بسیار مهم است (۱۹). مطالعات همه‌گیر شناسی ارتباط معنی‌دار بین استرس و اضطراب نوجوان را با گسترش افسردگی، خودکشی، استرس پس از حادثه و شروع به بزهکاری گزارش کردند (۲۰).

در برخی مطالعات، اضطراب به دو نوع اضطراب آشکار[6] و اضطراب پنهان[7] تقسیم بندی شده است. اضطراب پنهان ویژگی فردی پایدار و نسبتاً باثباتی است که فرد را مستعد تجربهٔ اضطراب در اکثر مکان‌ها و موقعیت‌ها می‌کند و در مقابل اضطراب آشکار، بیانگر تفاوت‌های فردی گذرا و موقتی در احساسات ذهنی است (۲۱). نظریه‌های روان‌شناختی، رفتارهای بزهکارانه را مکانیزم دفاعی یا راهبردهایی مقابله‌ای می‌دانند که برای سرکوب احساس شک، شرم، اضطراب و ترس از نرسیدن به اهداف مورد انتظار به کار می‌روند (۲۲).

دورهٔ نوجوانی دوره‌ای است که در آن تغییرات جسمی و روانی -اجتماعی نوجوانان با هیجانات شدید همراه است و بسیاری از دستگاه‌های عصبی یا فرایندهای شناختی که هیجان را کنترل می‌کنند، در ضمن این دوره به رشد می‌رسند (۲۳). تنظیم شناختی هیجان[8] دلالت بر شیوهٔ شناختی مدیریت و ورود اطلاعات فرا خوانندهٔ هیجان دارد (۲۴). مفهوم تنظیم شناختی هیجان به‌عنوان یک راه شناختی برای مدیریت اطلاعات برانگیخته شدهٔ هیجان‌های درونی مطرح است (۲۵). همچنین اتل به نقل از فوریس و دهل[9] تنظیم هیجان را به‌عنوان فرایندهای درونی و بیرونی درگیر در بازداری، تداوم یا اصلاح کیفیت، شدت یا موقعیت پاسخ‌های هیجانی تعریف کرده است (۲۶).

بررسی متون و مطالعات روان‌شناختی نشان می‌دهد که تنظیم هیجان، عامل مهمی در تعیین سلامتی و داشتن عملکرد موفق در تعاملات اجتماعی است (۲۷). بر اساس نظریهٔ تنظیم شناختی هیجان، تنظیم هیجان با استفاده از فرایندهای شناختی صورت

[1] Adolescence
[2] Delinquency
[3] Schema
[4] Early maladjusted schemas
[5] Quality life
[6] Abvious anxiety
[7] Hidden anxiety
[8] Cognitive emotion regulation
[9] Forees &Dehel

[Downloaded from shefayekhatam.ir on 2024-03-28]
[DOI: 10.18869/acadpub.shefa.3.4.31]

می‌گیرد؛ به‌عبارت دیگر فرایندهای شناختی به افراد کمک می‌کنند تا هیجان‌ها و احساس‌های خود را تنظیم کرده و مغلوب هیجان‌ها نشوند. افرادی که از سبک تنظیم شناختی ضعیف استفاده می‌کنند، در برابر مشکلات هیجانی آسیب‌پذیر هستند (۲۸).

سامانی و صادقی در مطالعهٔ خود راهبردهای تنظیم شناختی هیجان را به دو دستهٔ راهبردهای منفی و مثبت هیجان تقسیم نموده‌اند (۲۹). این محققان در همین مطالعه نشان دادند که راهبردهای منفی، همبستگی مثبت معنی‌داری با افسردگی، اضطراب و استرس و همچنین راهبردهای مثبت، دارای همبستگی منفی معنی‌داری با شاخص‌های سلامت روان هستند. راهبردهای تنظیم شناختی مثبت هیجان، یک راهبرد مقابله‌ای شناختی متمرکز برعمل است یعنی صرفاً شناختی نیست بلکه همراه با عمل است و رفتاری حقیقی به دنبال دارد؛ اما راهبردهای تنظیم شناختی منفی هیجان، یک راهبرد مقابله‌ای است که در کوتاه‌مدت یاری‌دهنده ولی در بلندمدت مانع از مقابلهٔ سازنده با رویدادها است (۳۰).

درمجموع، با توجه به عواقب رفتارهای بزهکارانه از جمله مخاطرات فردی و اجتماعی و هزینه‌های اقتصادی آن، درک دلایل مشارکت برخی از نوجوانان در رفتارهای ضداجتماعی و بزهکارانه، از اولویت‌های پیشگیری از آسیب‌های اجتماعی در جامعه محسوب می‌شود. علی‌رغم چند بعدی بودن علل بروز رفتارهای بزهکارانه، الگوهای ضداجتماعی و بزهکارانه تا اندازه‌ای می‌تواند از طریق برخی از ویژگی‌های شخصیتی تبیین گردد. با توجه به مطالب بیان‌شده در خصوص اهمیت و پیشینهٔ طرحواره‌های ناکارآمد اولیه که از بنیادی‌ترین مؤلفه‌های شناختی محسوب می‌شود و اضطراب که جزء شایع‌ترین اختلالات روانی در سطح جهان مطرح است و نقش تنظیم شناختی هیجان در سلامت روانی و اجتماعی افراد، این پژوهش سعی در مقایسهٔ طرحواره‌های ناکارآمد اولیه، اضطراب پنهان و تنظیم شناختی هیجان در نوجوانان بهنجار و بزهکار شهر مشهد را دارد.

مواد و روش‌ها

با توجه به هدف پژوهش که عبارت است از مقایسهٔ طرحواره‌های ناکارآمد اولیه، اضطراب پنهان و راهبردهای شناختی تنظیم هیجانی نوجوانان بزهکار و عادی شهر مشهد، طرح تحقیق از نوع علّی -مقایسه‌ای (پس رویدادی)[10] انتخاب شد. جامعهٔ آماری، نوجوانان بزهکار و عادی پسر در شهر مشهد در سال ۱۳۹۴ بودند. در این پژوهش به‌طورکلی، حجم نمونه ۶۰ نفر و برای هر گروه (بهنجار و بزهکار)، ۳۰ نفر بوده است. جامعهٔ پژوهش گروه بزهکار، شامل تمامی نوجوانان پسر حاضر در کانون اصلاح و تربیت شهر مشهد بوده است. جامعهٔ پژوهش گروه نوجوانان بهنجار، از تمامی نوجوانان پسر در مقطع متوسطهٔ مناطق هفت‌گانهٔ آموزش و پرورش شهر مشهد انتخاب شده است.

جهت انتخاب گروه نمونهٔ بهنجار از روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای استفاده گردید و در گروه نوجوانان بزهکار با مراجعه به کانون اصلاح و تربیت شهر مشهد با روش تصادفی ساده انتخاب شدند. از مناطق هفت‌گانهٔ آموزش و پرورش مشهد، دو منطقه و سپس دو دبیرستان از مناطق یادشده؛ از هر پایهٔ تحصیلی ۳ کلاس و از هر کلاس دو یا سه دانش‌آموز انتخاب گردید. برای همگن نمودن گروه‌ها در زمینهٔ جنسیت، فقط نوجوانان مذکر در گروه‌ها قرار گرفتند. برای همسان نمودن دو گروه آزمودنی‌ها از نظر سن، تعداد نوجوانان بزهکار در هر گروه سنی تعیین و سپس تعداد نمونه -به همان تعداد که از لحاظ سنی در یک ردهٔ سنی بودند -برای گروه نمونهٔ بهنجار انتخاب شدند. مطابق با آمار اخذ شده از کانون اصلاح و تربیت شهر مشهد تعداد نوجوانان بزهکار در آن ۴۲ نفر بودند. با توجه به کوچک بودن جامعهٔ آماری، حجم نمونه براساس فرمول کوکران در سال ۱۹۷۷ با در نظر گرفتن Z=۱/۹۶، سطح اطمینان ۹۵٪ و خطای قابل اغماض ۵٪ محاسبه شده است؛ که بر این اساس برای هر دو گروه ۳۰ نفر نمونه مورد نیاز بود.

$$n = \frac{N(Z_{a/2}) \times p.q}{e^2(N-1) \times (Z_{a/2}) \times p.q}$$

$$n = \frac{42(1/96) \times (0/5 \times 0/5)}{e^2(42-1) \times (1/96) \times (0/5 \times 0/5)} = 30/68$$

$$Z_{a/2} = 1/96$$
$$N = 42$$
$$p = 0/5$$
$$q = 0/5$$
$$e = 0/095$$

ابزار پژوهش

در این پژوهش از سه ابزار سنجش استفاده شد؛ که ویژگی‌های روان‌سنجی آن‌ها به قرار زیر است.

فرم کوتاه پرسشنامهٔ طرحواره‌های ناکارآمد یانگ: برای سنجش طرحواره‌های ناکارآمد اولیه از پرسشنامهٔ یانگ با ۷۵ سؤال، با مقیاس پاسخگویی ۶ درجه‌ای لیکرت -کاملاً نادرست (امتیاز ۱) تا کاملاً درست (امتیاز ۶) -استفاده شده است(۳۱). طرحواره‌ها مطابق با پنج نیاز تحولی کودک به پنج حوزهٔ بریدگی و طرد[11]، خودگردانی و عملکرد مختل[12]، محدودیت‌های مختل[13]، دیگر جهت‌مندی[14]، گوش به زنگی بیش از حد و بازداری[15] تقسیم شده‌اند که هر حوزه شامل چند طرحواره می‌شوند. حوزهٔ بریدگی و طرد شامل طرحواره‌های رهاشدگی/ بی‌ثباتی[16]، بی‌اعتمادی/ بدرفتاری[17]، محرومیت‌های هیجانی[18]، نقص/ شرم[19] و انزوای اجتماعی/ بیگانگی[20] است. حوزهٔ خودگردانی و عملکرد مختل شامل طرحواره‌های وابستگی/ بی‌کفایتی[21]، آسیب‌پذیری نسبت به ضرر یا بیماری[22]،

[10] Ex post factor
[11] Disconnection& rejection
[12] Impaired autonomous & performance
[13] Impaired limits
[14] Other-directedness
[15] Over vigilance /inhibition
[16] Abandonment/instability
[17] Mistrust/abuse
[18] Emotional deprivation
[19] Defectiveness & shame
[20] Social isolation/alienation
[21] Dependence/incompetence
[22] Vulnerability to harm or illness

[Downloaded from shefayekhatam.ir on 2024-03-28]
[DOI: 10.18869/acadpub.shefa.3.4.31]

خود تحول نیافته/ گرفتار[23] و شکست[24] می‌باشد. حوزهٔ دیگر جهت‌مندی شامل طرحواره‌های اطاعت[25]، ایثار و پذیرش جویی[26] می‌باشد. هر پنج سؤال این پرسشنامه مربوط به یک طرحواره و برای به دست آوردن نمرهٔ طرحواره‌ها، میانگین نمره در هر پنج سؤال محاسبه می‌گردد. در هر کدام از طرحواره‌ها که فرد نمرهٔ بیشتری کسب کند، آن طرحواره به‌عنوان طرحوارهٔ غالب وی در نظر گرفته می‌شود. اولین پژوهش جامع در مورد ویژگی‌های روان‌سنجی این طرحواره را اسمیت، جونز و یانگوتلچ انجام دادند. ضریب آلفای کرونباخ در جمعیت غیر بالینی برای خرده مقیاس‌های این پرسشنامه بین ۰/۵ تا ۰/۸۲ به دست آمد. همچنین این پژوهشگران نشان دادند، پرسشنامهٔ طرحوارهٔ یانگ با مقیاس پریشانی روان‌شناختی و اختلال شخصیت همبستگی بالایی دارد، بنابراین از روایی مطلوبی برخوردار است (۳۲). این پرسشنامه را در ایران، آهی ترجمه و آمادهٔ اجرا نموده و همسانی درونی آن را برحسب آلفای کرونباخ در گروه مؤنث ۰/۹۷ و در گروه مذکر ۰/۹۸ گزارش کرده است (۳۲).

پرسشنامهٔ استاندارد سنجش اضطراب اسپیلبرگر: این پرسشنامه شامل ۴۰ سؤال می‌باشد که ۲۰ سؤال آن مربوط به اضطراب پنهان و ۲۰ سؤال دیگر آن مربوط به اضطراب آشکار است. نمره‌بندی این مقیاس شامل امتیازی بین ۰ تا ۳ که امتیاز ۳ نشان‌دهندهٔ بالاترین میزان اضطراب و امتیاز ۰ نشان‌دهندهٔ پایین‌ترین میزان اضطراب است. دامنهٔ نمرات برای هر مقیاس بین ۰ تا ۶۰ در نظر گرفته شده است، به‌گونه‌ای که امتیاز ۰ تا ۲۰ نشانهٔ اضطراب خفیف، امتیاز ۲۱ تا ۴۰ اضطراب متوسط و امتیاز ۴۱ تا ۶۰ اضطراب شدید است. پایایی این پرسشنامه بر اساس مطالعات انجام‌شده در ایران با ضریب آلفای کرونباخ ۰/۸۴ و روایی محتوایی آن مورد تأیید قرارگرفته است. این پرسشنامه از هماهنگی درونی بالایی برخوردار است، میانگین ضرایب پایایی در گروه‌های مختلف ۹۰٪ گزارش شده است (۳۳).

پرسشنامهٔ راهبردهای تنظیم شناختی هیجان: یک پرسشنامهٔ خودسنجی است که توسط گارنفسکی[27] و کرایج[28] طراحی شده است (۳۴). نسخهٔ اصلی این پرسشنامه شامل ۹ زیرمقیاس و دارای ۳۶ ماده است. این پرسشنامه راهبردهای سرزنش خود[29]، سرزنش دیگران[30]، نشخوار ذهنی[31] و فاجعه‌آمیز پنداری[32] را به‌عنوان راهبردهای منفی تنظیم هیجان و راهبردهای پذیرش[33]، توجه مجدد بر برنامه‌ریزی[34]، توجه مجدد مثبت[35]، باز ارزیابی مثبت[36] را به‌عنوان راهبردهای مثبت تنظیم هیجان ارزیابی می‌کند. پاسخ‌های این پرسشنامه در یک پیوستار ۵ درجه‌ای (همیشه، اغلب اوقات، معمولاً، گاهی، هرگز) جمع‌آوری می‌شود. پیوسته گر و حیدری در سال ۱۳۸۵، ضریب آلفای کرونباخ را برای راهبردهای تنظیم مثبت هیجان ۰/۹۱، راهبردهای تنظیم منفی هیجان ۰/۸۷ و کل پرسشنامه ۰/۹۳ گزارش کردند. در مطالعهٔ امین‌آبادی، ضرایب پایایی برای خرده مقیاس‌ها؛ ۰/۷۷، ۰/۷۰، ۰/۷۶ و ۰/۶۴ و برای کل پرسشنامه ۰/۷۰ گزارش گردید (۳۵). روایی ملاکی پرسشنامه از طریق روایی همزمان (اجرای همزمان با سیاههٔ افسردگی بک) مورد بررسی قرارگرفته و روابط درونی خوبی بین خرده مقیاس‌ها دیده شد (۳۶).

تجزیه و تحلیل داده‌ها

با توجه به این که مطالعه از نوع علّی -مقایسه‌ای است، داده‌ها به صورت میانگین ± انحراف معیار نمایش داده شده است. جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها، از نرم‌افزار SPSS نسخهٔ ۱۶ و آزمون تی مستقل استفاده شد و سطح معنی‌داری $P<0/05$ در نظر گرفته شد.

یافته‌ها

در این پژوهش ۶۰ نوجوان مورد بررسی قرار گرفتند که همگی مذکر بودند. به این دلیل که تنها پسران بزهکار در کانون اصلاح و تربیت شهر مشهد نگهداری می‌شدند، دسترسی به دختران بزهکار به‌آسانی امکان پذیر نبود. مشخصه‌های آماری شامل میانگین و انحراف معیار آزمودنی‌های دو گروه برحسب سنجش طرحواره‌های ناکارآمد اولیه، اضطراب پنهان و تنظیم شناختی مثبت و منفی با استفاده از آزمون تی مستقل برای تفاوت بین گروهی ارائه شده است.

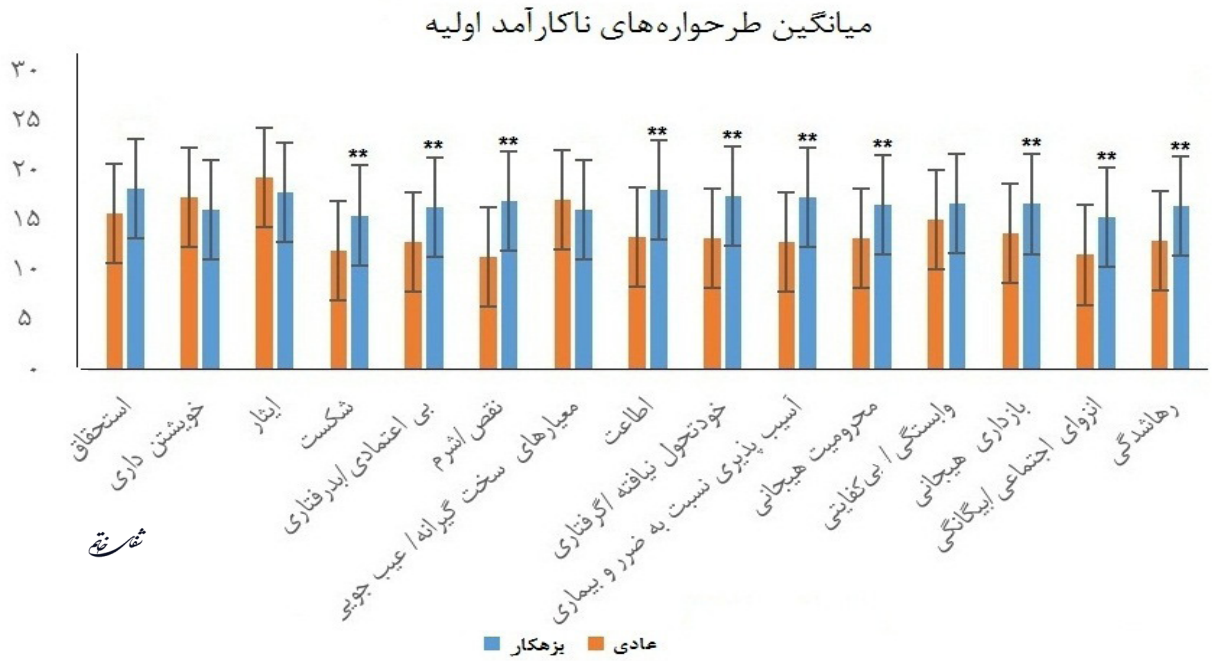
آزمون فرضیهٔ اول: در بررسی متغیرهای طرحواره‌های ناکارآمد اولیه بین گروه بزهکار و عادی، طرحواره‌های رها شدگی ($P<0/01$، $T=2/973$)، انزوای اجتماعی/بیگانگی ($P<0/01$، $T=2/83$)، بازداری هیجانی ($P<0/01$، $T=2/969$)، محرومیت هیجانی ($P<0/01$، ۲/۷۸۵، $T=49/894$)، آسیب‌پذیری نسبت به ضرر و بیماری ($P<0/01$، $T=4/410$)، خود تحول نایافته ($P<0/01$، $T=3/659$)، اطاعت ($P<0/01$، $T=4/087$)، نقص و شرم ($P<0/01$، $T=5/756$)، بی‌اعتمادی/بدرفتاری ($P<0/01$، $T=2/990$) و شکست ($P<0/01$، ۳/۴۵۵، $T=58$) معنی‌دار بود (نمودار ۱).

آزمون فرضیهٔ دوم: میزان اضطراب پنهان در دو گروه بزهکار و عادی به ترتیب ۹/۱۸ ± ۴۹/۸۹ و ۷/۹۸ ± ۴۰/۴۹ بود. بر اساس نتایج حاصل از اجرای آزمون تی مستقل، بین اضطراب پنهان در دو گروه نوجوانان بزهکار و عادی تفاوت معنی‌داری وجود دارد ($P<0/01$، $T=4/021$). در نتیجه فرضیهٔ صفر پژوهش دلالت بر عدم تفاوت معنی‌داری بین دو گروه دارد.

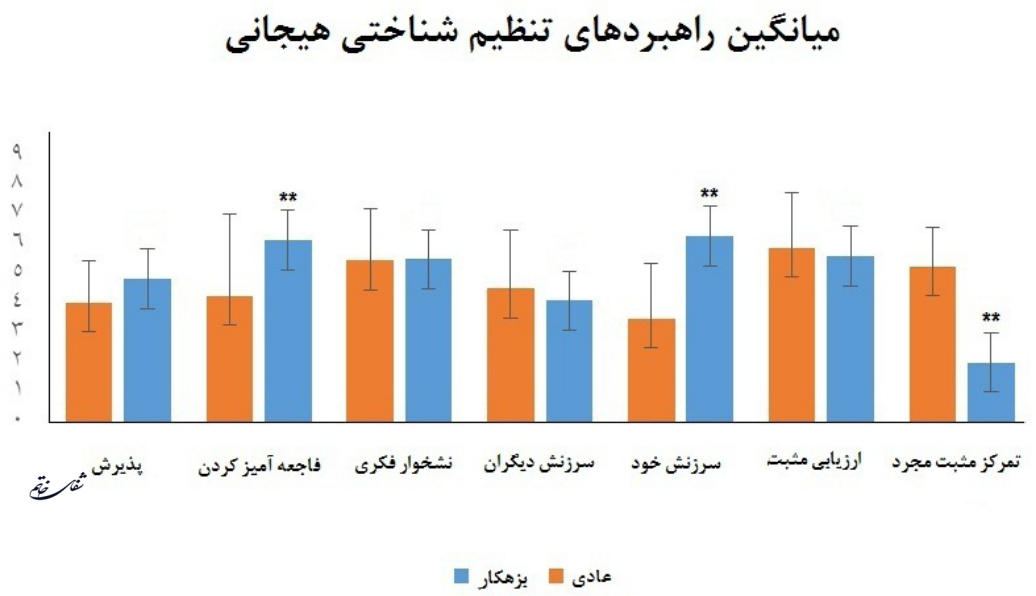
آزمون فرضیهٔ سوم: در بررسی متغیرهای راهبردهای تنظیم شناختی هیجانی بین گروه بزهکار و عادی، تمرکز مثبت مجدد ($P<0/01$، $T=-8/655$)، سرزنش خود ($P<0/01$، $T=5/538$)

[23] Enmeshment & undeveloped
[24] Failure
[25] Subjuation
[26] Selfsacrifice
[27] Garnefski
[28] Kraaij
[29] Self-blame
[30] Blaming others
[31] Obsessive rumination
[32] Catastrophicing
[33] Acceptance
[34] Refocus on planning
[35] Positive refocusing
[36] Positive appraisal

[Downloaded from shefayekhatam.ir on 2024-03-28]
[DOI: 10.18869/acadpub.shefa.3.4.31]

نمودار ۱- میانگین طرحواره‌های ناکارآمد اولیه نوجوانان بزهکار و عادی. ** نشان‌دهندهٔ اختلاف معنی‌دار بین دو گروه نوجوانان بزهکار با عادی با سطح $P<۰/۰۱$ می‌باشد.

نمودار ۲- میانگین راهبردهای تنظیم شناختی هیجانی نوجوانان بزهکار و عادی. ** نشان‌دهندهٔ اختلاف معنی‌دار بین دو گروه نوجوانان بزهکار با عادی با سطح $P<۰/۰۱$ می‌باشد.

و فاجعه آمیز کردن ($P<۰/۰۱$، $T=۳/۳۸۸$) معنی‌دار بود. ارزیابی مثبت/دیدگاه وسیع‌تر ($P=۰/۵۵۲$)، سرزنش دیگران ($P=۰/۳۴۵$)، نشخوار فکری ($P=۹۲۰$) و پذیرش ($P=۰/۰۶۸$) تفاوت معنی‌داری وجود ندارد (نمودار ۲).

بحث و نتیجه‌گیری

هدف از انجام پژوهش بررسی مقایسهٔ طرحواره‌های ناکارآمد اولیه، اضطراب پنهان و تنظیم شناختی هیجان در نوجوانان بهنجار و بزهکار شهر مشهد بوده است.

فرضیهٔ اول: نوجوانان بزهکار، طرحواره‌های ناکارآمد اولیهٔ بیشتری نسبت به نوجوانان بهنجار دارند. بر اساس نتایج به دست آمده، افراد بزهکار طرحواره‌های ناکارآمد اولیهٔ بیشتری نسبت به نوجوانان بهنجار دارند که این نتیجه با یافته‌های منتظری و همکاران (در سال ۱۳۹۱)، کاملی و همکاران (در سال ۱۳۹۰)، مانسی[37] (در سال ۲۰۰۷)، آندرسون و استارت[38] (در سال ۲۰۱۲)، کاروالهو و نوبره[39] (در سال ۲۰۱۴) و ولبورن[40] و همکاران (در سال ۲۰۰۵) همسو است. قادی پاشا و همکاران در پژوهشی با عنوان بررسی زمینهٔ طرحواره‌های

[37] Mansi
[38] Anderson & Start
[39] Carvalho & Nobre
[40] Velborn

[Downloaded from shefayekhatam.ir on 2024-03-28]
[DOI: 10.18869/acadpub.shefa.3.4.31]

ناکارآمد اولیه در مجرمین بزرگسال، تأثیر نقش طرحواره‌های ناکارآمد اولیه را در گرایش مجرمین به ارتکاب رفتارهای مجرمانه نشان دادند که با نتیجهٔ این پژوهش همسو است و همخوانی دارد و آن را تأیید می‌کند.

نتیجهٔ پژوهش در پاسخگویی به این فرضیه با آنچه یانگ و همکاران در خصوص مبانی دیدگاه طرحوارهٔ درمانی ابراز داشتند، همخوانی دارد (۳۷). از دیدگاه یانگ "طرحواره‌ها باورهای عمیق و مستحکم فرد در مورد خود و جهان پیرامون و حاصل آموزه‌های سال‌های نخستین زندگی هستند". آن‌ها باورهای ثابت و درازمدتی هستند که در دوران کودکی به وجود می‌آیند و به زندگی بزرگسالی راه می‌یابند و تا حد زیادی ناکارآمد هستند. یانگ معتقد است، افرادی که طرحواره‌های کارآمد دارند، کمتر احتمال دارد دچار رفتارهای ضداجتماعی شوند، زیرا این افراد هیجان‌های مثبت بیشتری را تجربه می‌کنند و زمانی که در مقابل مشکلات قرار می‌گیرند، توانایی بهتری برای مقابله با فشارها دارند. طرحواره‌های انزوای اجتماعی، معیارهای سرسختانه، اطاعت و وابستگی می‌توانند جامعه ستیزی را پیش بینی کنند (۳۸).

فرضیهٔ دوم: نوجوانان بزهکار نسبت به نوجوانان بهنجار اضطراب پنهان بیشتری را تجربه می‌کنند. یافته‌های این پژوهش، فرضیه را تأیید نمی‌کند. بر اساس یافته‌های این پژوهش بین گروه بهنجار و بزهکار در زمینهٔ اضطراب پنهان تفاوت معنی‌دار وجود دارد که این معنی‌داری مربوط به نوجوانان عادی است. نوجوانان عادی اضطراب پنهان بیشتری را نسبت به نوجوانان بزهکار تجربه می‌کنند و با پژوهش‌های اکبرزاده و افراسیابی (در سال ۱۳۸۸)، اورگو[41] و همکاران (در سال ۲۰۱۴) و راج و ساموئل[42] (در سال ۲۰۱۴) که نشان دادند نوجوانان بزهکار استرس و اضطراب بالایی را تجربه می‌کنند، همسو نیست و آن را تأیید نمی‌کند؛ اما با پژوهش جنگس[43] (در سال ۲۰۱۲) با عنوان بررسی رابطهٔ بین آسیب، افسردگی، اضطراب و بزهکاری پسران نوجوان همسو است.

عوامل خانوادگی، محیطی و اجتماعی فرد در میزان اضطراب نوجوانان نقش مهمی دارد. محتوای اضطراب نوجوانان با شرایط زندگی آن‌ها مطابقت دارد. شرایط محیطی -اجتماعی که نوجوانان در آن رشد می‌کنند در شدت اضطراب آن‌ها بی‌تأثیر نیست (۳۹).

در نظریه‌های روان‌شناختی، رفتارهای بزهکارانه مکانیزم دفاعی یا راهبردهایی مقابله‌ای هستند که برای سرکوبی احساس شک، شرم، اضطراب و ترس از نرسیدن به اهداف مورد انتظار به کار می‌روند (۲۲). از این رو شاید بتوان گفت دلیل پایین بودن اضطراب پنهان در نوجوانان بزهکار، بروز آن به صورت پرخاشگری و رفتارهای بزهکارانه است که در نوجوانان بهنجار به دلیل رعایت هنجارهای محیطی، بازداری و سرکوب می‌شود.

فرضیهٔ سوم: نوجوانان بزهکار در تنظیم شناختی هیجان نسبت به نوجوانان بهنجار ضعیف‌تر عمل می‌کنند. براساس نتایج به دست آمده بین افرادگروه بزهکار و گروه بهنجار در زمینهٔ تنظیم شناختی مثبت هیجان، تفاوت معنی‌دار وجود دارد و هیجان شناختی مثبت در نوجوانان بهنجار بیشتر از نوجوانان بزهکار است. این فرضیه تأیید می‌شود، اما در تنظیم شناختی منفی هیجان تفاوت معنی‌دار بین دو گروه بهنجار و بزهکار وجود ندارد که با پژوهش وان[44] (در سال ۲۰۱۲) و پیچیت[45] و همکاران (در سال ۲۰۱۲) همسو است.

تنظیم شناختی هیجان‌ها شامل مدیریت هیجان‌های منفی و مثبت برای مقابله با موقعیت‌ها و شرایط است و دربرگیرندهٔ نوعی بازداری در بروز منفعلانهٔ هیجان‌ها است (۴۰). مطالعات نشان داده‌اند در بررسی توانایی سازگاری مثبت با شرایط، توانایی در تنظیم مثبت هیجان‌ها در مواجهه با تعارض‌ها و فشارها، مهم‌ترین عامل سازگاری در میان اغلب فرهنگ‌ها است (۴۱). نتیجهٔ ارزیابی شناختی نادرست از موقعیت‌ها به دلیل کمبود اطلاعات، برداشت اشتباه یا اعتقادات بی‌منطق و نادرست، موجب می‌شود فرد راهبردهای شناختی ناکارآمد را برای روبرو شدن با موقعیت تنیدگی‌زا برگزیند. انتخاب و استفاده از راهبردهای مقابلهٔ ناکارآمد در ابعاد شناختی، هیجانی و رفتاری نه‌تنها به حل مسائل موجود کمک نمی‌کند، بلکه مشکلات بیشتری را وارد زندگی افراد می‌کند که بزهکاری می‌تواند یکی از این مسائل در نوجوانی باشد.

با مهیا نمودن شرایط مناسب برای پذیرش نیازها، احساس‌ها و افکار افراد در شرایط ناگوار و استرس‌زا، زمینه برای استفاده از راهبردهای شناختی مثبت تنظیم هیجان فراهم می‌گردد؛ به عبارت دیگر اگر محیط زندگی کارآمد باشد، باعث توسعهٔ راهبردهای تنظیم شناختی مثبت هیجان در افراد می‌گردد و به واسطهٔ این اتفاق (به کارگیری راهبردهای مثبت در تنظیم شناختی هیجان)، شرایط برای مقابلهٔ مناسب با شرایط نامناسب در افراد ایجاد می‌شود. در واقع در این شرایط هم محیط و هم پتانسیل‌های فردی مناسب (تنظیم شناختی مثبت هیجان) موجب بهبود وضعیت سلامت روان‌شناختی در افراد می‌گردد (۴۲).

سؤال پژوهش: آیا بین طرحواره‌های ناکارآمد اولیه، اضطراب پنهان و تنظیم شناختی هیجان در نوجوانان بهنجار و نوجوان بزهکار تفاوت وجود دارد؟ نتایج این پژوهش نشان می‌دهد که بین طرحواره‌های ناکارآمد اولیه، اضطراب پنهان و تنظیم شناختی مثبت هیجان در نوجوانان بهنجار و نوجوان بزهکار تفاوت وجود دارد.

عوامل متعددی در بروز بزهکاری دخیل هستند، بعضی مرتبط با خانواده، برخی مرتبط با جامعه و برخی دیگر مرتبط با ویژگی‌های شخصیتی است. نمی‌توان تنها یک عامل را برای علت بزهکاری عنوان کرد. از جمله سازه‌های مهم که به بررسی علل بزهکاری می‌پردازد، طرحواره‌های ناکارآمد اولیه است. طرحواره‌های ناکارآمد اولیه، الگوهای هیجانی و

[41] Ugurlu
[42] Raj & Samuel
[43] Jencks
[44] Wan
[45] Pihet

[Downloaded from shefayekhatam.ir on 2024-03-28]
[DOI: 10.18869/acadpub.shefa.3.4.31]

شـــناختی خـــود آسیب رسان در فرد هستند که در ابتدای رشد و تحول در ذهن شکل‌گرفته و در مسیر زندگی تکرار می‌شوند. طرحواره‌های ناکارآمد اولیه به علت ارضاء نشدن نیازهای هیجـانی اساسـی دوران کـودکی به وجود می‌آیند (۳۱).

طرحواره‌های ناکارآمد کودکی باعث آسیب‌پذیری فرد در جامعه می‌گردد و در تمام دوران زندگی، فرد را تحت تأثیر خود قرار می‌دهد (۱۱).

از سوی دیگر نوعی از عوامـل شـــناختی کـــه در تداوم اضطراب نقش دارند، طرحواره‌ها هستند (۱۴). اضطراب کمتر نوجـوانان بزهکار را می‌توان دلیل برخـی از عوامـل احتـمالی مانند: دل‌مشغولی کمتر نسبت به تماشاگران تخیلی منتقد، بی‌نیازی در پاسخگویی به چرایی انجام عملکردها و نبودن فشار در داشتن فعالیت‌های مناسب دانست (۴۳).

باید در نظر داشت گاهی اضطراب، خود را به صورت پرخاشگری و رفتارهای بزهکارانه نمایان می‌کند که در نوجوانان بزهکار سطح بالاتری از پرخاشگری نسبت به نوجوانان بهنجار دیده می‌شود (۴۴). پژوهش‌ها نشان دادند بین میزان ناتوانی در مدیریت هیجان با اضطراب و پرخاشگری مجرمان ارتباط وجود دارد (۴۶، ۴۵). میزان احساس کنترل بر دنیای درون و برون به‌عنوان شاخص سلامت روان، وابسته به عوامل متعددی می‌باشد (۲۹).

به طور کلی و با توجه به پژوهش‌های انجام‌شده عوامل مؤثر در ایجاد زمینهٔ بزهکاری را می‌توان به دو دستهٔ کلی عوامل محیطی و عوامل فردی تقسیم نمود. منظور از عوامل محیطی شرایط و امکانات رفاهی فردی اعم از شرایط خانوادگی، تهدیدهای اجتماعی گروه همسالان، امکانات رفاهی و بهداشتی است و منظور از عوامل فردی؛ ویژگی‌ها، توانایی‌ها و مهارت‌های فردی اعم از توانایی جسمی، هوش و استعداد، مهارت‌های خود تنظیمی شناختی، راهبردهای تنظیم شناختی هیجان و مهارت‌های مقابله‌ای می‌باشد.

سامانی و صادقی در سال ۱۳۸۹ خانواده را مهم‌ترین عامل مؤثر محیطی و مهارت تنظیم شناختی هیجان را مؤثرترین عامل فردی در سلامت روان و شخصیت به‌ویژه در دوران نوجوانی به شمار آوردند. با توجه به نتایج پژوهش و اهمیت ویژهٔ دورهٔ نوجوانی بهتر است جامعه، پیشگیری از بزهکاری نوجوانان را از برنامه‌های اصلی خود قرار دهد و در این راه سرمایه گذاری نماید. مسئولین می‌توانند با بالا بردن سطح آگاهی در خانواده‌ها و نوجوانان از بروز پدیدهٔ بزهکاری تا حد زیادی پیشگیری کنند و نه‌تنها از هدر رفت این نیروی آینده‌ساز جلوگیری نماید بلکه باعث شکوفایی این افراد و در نهایت رشد جامعه شود.

منابع

1. Bogaert AF. Personality, delinquency, and sexuality: data from three Canadian samples. Pers Individ Dif. 1993; 15(3): 353-6.

2. Vermeiren R. Psychopathology and delinquency in adolescents: a descriptive and developmental perspective. Clin Psychol Rev. 2003; 23(2): 277-318.

3. Navah A, koohpaii M. Effect factor personality on subversion in highschool students in city Ahvaz. Journal of Social Development. 2012; 4:131-143.

4. Berk L. Deveiopement through the lifespan. Thran. Arsbaran Publication. 2001.

5. Cohen MA, Piquero AR. New evidence on the monetary value of saving a high risk youth. J Quant Criminol. 2009; 25(1): 25-49.

6. Khademi A. New approach in criminal behaviors psychoiogy. Tehran. Elm Publication. 2009.

7. Van Giuk E. Adolescent coping theatrical and research perspective. 1st ed. New York. Routledge. 2009.

8. Martins SS, Storr CL, Alexander PK, Chilcoat HD. Adolescent ecstasy and other drug use in the national survey of Parents and youth: The role of sensation-seeking, parental monitoring and peers drug use. J Addict Behav. 2008; 33(7): 919-33.

9. Yang J, McCrae R, Costa T, Gao B. Cross-cultural personality assessment in psychiatric populations: the NEO-PI-R in the people's republic of China. J Psychol Assessment. 1998; 11: 359-68.

10. Zhang D, He H. Personality traits and life satisfaction: a Chinese case study. J Social Behavior and Personal. 2010; 38(8): 1112-9.

11. Young J, Klosko J, Weishaar M. Schema therapy: a practitioner's guide. New York. The Guilford Press. 2012.

12. Ruchkin VV, Eisemann M, Hagglof B. Coping styles delinquent of adolescents and controls: the rol of personality and parental rearing. J Youth Adolesc. 1999; 28(6): 705-17.

13. Ghadipasha M, Sardari Poor M, khosh Ravesh S. Comparison of the preliminary discordant schema in psychopath men offenders with personality disorder. Journal of Science Medical. 2014; 19(2-3): 283-9.

14. Wilkinson PO, Goodyer IM. The effect of cognitive behavior therapy on mood-related ruminative response style in anxiety adolescents. Child Adolesc Psychiatry

[Downloaded from shefayekhatam.ir on 2024-03-28]

[DOI: 10.18869/acadpub.shefa.3.4.31]

Ment Health. 2008; 2(3): 12-24.

15. Wilson D. Empirical approaches to family assessment. J Fam Ther. 2000; 22(4): 447-9.

16. Erdelja S, Vokal P, Bolfan M, Erdelja SA, Begovac B, Begovac I. Delinquency in incarcerated male adolescents is parent, exposure to more violence at home and at home and in the community, and in the poorer self-image. Croat Med J. 2013; 54: 460-8.

17. Rabi N. Relationship between personality characteristics and rating of the crime of young offenders. Journal of Clinical Psychology Review. 1999; 32: 98-108.

18. Steen N, Janson W. Parental monitoring, personality, and delinquency: further support for a preconception opalization of monitoring. J Res Pers. 2005; 43: 49-59.

19. Afrasiabi M, Akbarzadeh N. A survey and comparison of coping strategies between normal and delinquent adolescents in tehran. Journal of Psychological. 2009; 3: 7- 20.

20. Vermeiren R. Psychopathology and delinquency in adolescents: a descriptive and developmental perspective. Clin Psychol Rev. 2003; 23(2): 277-318.

21. Rio V, Benasive S. Impact of a structured 90-minute play session on development of childern in an orphanage. J Child Health Care. 2009; 28: 95-100.

22. With J. The troubled adolescent. Pergamum Press Publication. 2010; p. 306.

23 Kerr M, Stattin H. What parents know, how they know it, and several forms of adolescent adjustment: Further support for a reinterpretation of monitoring. Dev Psychol. 2000; 36(3), 366-80.

24. Gross JJ. Emotion regulation: affective, cognitive, and social consequences. Psychophysiology. 2002; 39(3): 281-91.

25. Tomson A, Browndfield J. Positive affect facilitates integration of information and decreases anchoring in reasoning among physicians. Organ Behav Hum Decis Process. 1997; 72(1): 117-35.

26. Eetel H. The relation between self-concept and social functioning adolescent. J Adolesc. 2008; 31(1): 1-16.

27. Cichti D. Comparing persistent juvenile delinquents and normative peers with the five-factor model of personality. J Res Pers. 2009; 43(6): 1105-8.

28. Vahedi S, Hashemi T, Einipour J. Investigation of relationship among emotional control, cognitive emotional regulation and obsessive beliefs in high school girl students of Rasht. Adv Cogn Psychol. 2013; 15(2): 63-71.

29. Samani S, Sadeghi L. Examination cognitive emotion regulation questionnaire. Journal of Psychology. 2009; 1: 51-66.

30. Garnefski N, Rieffe C, Jellesma F, Terwogt M, Kraaij V. Cognitive emotion regulation strategies and emotional problems in 9-11-yearold children. Eur Child Adolesc Psychiatry. 2006; 16(1): 1-9.

31. Young J. The relationship between appearance schemas, self-esteem, and non direct aggression among college women. Bachelor of Science in Psychology Cameron University Lawton. 2002.

32. Ahi G. Validity and reliability Young early maladjusted schemas questionnaire. Journal of Psychology and Educative. 2006; 37: 5-20.

33. Panahi shahri H. Validity and reliability speilberger state trait anxiety questionnaire. Journal of Anxiety Disorders. 1998; 12: 18-26.

34. Garnefski N, Kraaij V. Relationships between cognitive emotion regulation strategies and depressive symptoms: a comparative study of five specific samples. Pers Individ Dif. 2006; 40(8): 1659-69.

35. Amin abadi M. Relationship characteristic personality with emotional regulation. Journal of Clinical Psychology. 2009; 4: 70-83.

36. Hasani Z. Examination psychology. Tehran. Behjat Publication. 2011.

37. Young J, Riso H, Dootooeit H, Esteean J. Early maladaptive schema in patients with or without personality disorders: does schema modification predict symptomatic relief. Clin Psychol Psychother. 2005; 12(2): 142-9.

38. Karmi A, Bahrami H, Mohmmadi Aria A, Asghar Nejad A, Fakhri Z. Relationship early maladjusted schemas with antisocial stbstance disorders in weman. Journal of Applied Psychology. 2013; 26: 93-110.

39. Biochman S. Role of genotype in the cycle of violence in maltreated children. Science. 2002; 297: 851-4.

40. Heise D. Expressive order: confirming sentiments in social actions. New York. Springer. 2007.

[Downloaded from shefayekhatam.ir on 2024-03-28]

[DOI: 10.18869/acadpub.shefa.3.4.31]

41. Van Oudenhoren J, Vander Zee K. Predicting multicultural effectiveness of international student: the multicultural personality questionnaire. Int J Intercult Relat. 2002; 26(6): 677-94.

42. Samani S, Sohrabi R, Mansori F. Emotionality emotion regulation, and performance in middle school children. Journal of Psychology. 2011; 40: 397-416.

43. Puklek M, Videc M. Psychometric properties of the social anxiety scale for adolescents (SASA) and its relation to positive imaginary audience and academic performance in Slovene ado descents. J Studies Psychologica. 2008; 50: 49-65.

44. White R, Bogaert AF. Personality, delinquency, and sexuality: data from three canadian samples. Pers Individ Dif. 2011; 15: 353-6.

45. Markey C, Markey P, Tinsley B. Personality, puberty and preadolescent girl behaviors: examining the predictive value if the five-factor model of personality. J Res Pers. 2006; 37: 405-19.

46. Ashton M, lee M. Empirical theorical and practical advantages of the HEXACO model of personality structure. Pers Individ Dif. 2009; 42: 151-62.

[Downloaded from shefayekhatam.ir on 2024-03-28]

[DOI: 10.18869/acadpub.shefa.3.4.31]